Nr. 27 (יאָרגאַנג דריטער) פרייז 10 גראשן

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.
BIALER WOCHENBLAT

ביאַלער וואָכנבלאַט

נאַציאָנאַל-געזעלשאַפֿטלעך וואָכנבלאַט פֿאַר ביאַלע-פּאָדל. און אומגעגנט.

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:
מאנאטלעך . . . 35 גראשן
פערטל-יערלעך . . . 1.00 זל.
אין אויסלאַנד:
פערטל-יערלעך . . . 1 דאלאר

אַנאָנסן-פּרייז:
פאר א פעטיט-שורה אין טעקסט 40 גראשן
„ „ פארן טעקסט 20 „
„ „ נאכן טעקסט 15 „
פארן אינהאלט פון די אַנאָנסן און אָפענע בריוו איז די רעדאקציע נישט פאראנטוואָרטלעך.
די צייטונג טראָגט נישט קיין געשעפטס-כאראקטער און איז נישט אויסגערעכנט אויף פאַרדינסט.
אַדרעס פאר בריוו און געלט-זענדונגען:
Red. BIALER WOCHENBLAT
Biała-Podl., Grabanowska 39.
Konto rozrach. Nr. 1.
Skrz. poczt. 26.

Biała-Podlaska, dnia 14 sierpnia 1936 r.

ביאַלע-פּאָדל., פרייטאָג, פ' ראה תרצ״ו, 14 אויגוסט.

„Alba“ טשו-טשיק-טשאו א פּראַכטפֿולער מורח-פֿילם אין

יאָסל און לאָנע!

צו אייער כאַסענע ווינטשן מיר אייך א גליקלעך צוזאַמענלעבן

ריווקע טייטלבוים, מאָטל בעקערמאַן, יעקב גאָלדשמידט

רויזע און יואל!

צו אייערע תנאים ווינשן מיר אייך פיל גליק
די פאַמיליעס אַ הארציקן מזל-טוב

שוועסטער טייטלבוים און אברהם

רויזע און יואל!
צו אייערע תנאים מיינע בעסטע ווונשן
מאיר גאָלדשמידט

צו די תנאים פון פר״ל רויזע רובינשטיין מיט ה' יואל סרעבניק א גליקליך און צופרידן צוזאַמענלעבן. די עלטערן פיל נחת ווינטשן
ברײַנדל און משה בראווער

Z intencji zaręczyn panny
Rózi Rubinsztejnówny
z panem
Joelem Srebnikiem
życzymy Im dużo szczęścia
i powodzenia
Adela Lipińska i Mirka

אונזער ליבער טאכטער און שוועסטער רויזע צו אירע תנאים מיט ה' יואל סרעבניק ווינשן מיר פיל גליק און צופרידנהייט
עלטערן, שוועסטער און ברודער רובינשטיין

אונזערע האַרציקע פריינט רויזע און יואל צו זייערע תנאים ווינשן מיר פיל גליק, די עלטערן—פיל נחת
פאמיליע פרידמאַן
גאָלדא פעל און ליממאַן

אונזער ליבן ברודער און שוואגער יואל צו זיינע תנאים מיט פר״ל רויזע רובינשטיין ווינשן מיר פיל גליק, די עלטערן—פיל נחת
חנה און וועלוול סרעבניק

א גליקלעכע צוזאַמענלעבונג אייך נחמה און ברוך פייגענבוים
ווינשט
פאמיליע פרידמאַן און טעכטער, טשאַרני און ראַזינקער

סל מלא ברכות נאמנים ובתוכו ברכת מז״ט וגדא טבא לידידי הנכבד מר' צבי יוסף ליכטאַרוש עם רעיתו לרגלי כלולות בתו העלמה **מלכה** עם הבחור המהולל **יונה זילבערשטיין**. „יזכו לראות רב עושר ואשר בארצנו המשוחררת“
מתתיהו שקלאַרוש, רעיתו ובו״ב
(לאָטאַזי)

שפע ברכות אנו מאחלים בזה לחברותינו מלכה ליכטאַרוש לנשואיה. יזכו לבנות ביתה בארץ משאת נפשנו
ועד של „צעירי-מזרחי“
סניף בלומוז.

לחבורתינה היקרה מלכה ליכטאַרוש לנשואיהו עם הב' יונה זילבערשטיין אנו מאחלים רב אושר בחייהם.
מי יתן ויזכה לבנות את ביתה בארצנו המשוחררת׳
יכנסת השומר הדתי, בלומזי.

בברכת מז״ט חמה הנני מברך את רבי ומורי הר' צבי יוסף ליכטאַרוש ורעיתו לחתונות בתם מלפה תווי' עם ב״ג יונה זילבערשטיין נ״י
משה שקלאַרוש.

ברוך און נחמה!
צו אייער חתונה ווינשן מיר אייך מזל-טוב און א גליקליך צוזאַמענלעבן
די עלטערן פיל נחת.
מרדכי גאָלדוואַסער
בנימין גאלדוואסער

אונזער בוכהאַלטער
מרדכי וויזענפעלד צו זיין חתונה מיט פר״ל סימע פעלדמאַן
ווינשט א האַרציקן מזל-טוב און א גליקלעכע צוקונפט
ראַט, פאַרוואַלטונג און פערסאנאל
פון דער „פאָלקס-באַנק“ אין ביאַלע-פּאָדל.

מרדכי און סימע!

נעמט אָן גליקוואונשן צו אייער חתונה.
די פאמיליעס וויזענפעלד און פעלדמאַן נחת.
חיים מיאָדיק

סימעלע און מאָטל!

צו אייער חתונה מיינע האַרציקסטע גליקוואונשן
די עלטערן פיל נחת
מ א נ י ע.

מ ר ד כ י !

צו דיין חתונה מזל-טוב! די פאמיליעס א סך נחת
צבי ארלאַנסקי

צו דער חתונה פון מרדכי וויזענפעלד מיט פר״ל סימע פעלדמאַן
ווינשט זיי פיל גליק
אידע און משה ארלאַנסקי

סימע און מרדכי!

צו אייער חתונה א גליקלעכע צוקונפט
די פאמיליעס פעלדמאַן, וויזענפעלד פיל נחת
קריינדל וואהרן ריבאַק

צו דער חתונה פון ה' מרדכי וויזענפעלד מיט פר״ל סימע פעלדמאַן ווינטשן מיר א גליקליכע צוקונפט. די עלטערן פיל נחת
מאַניע, משה און כאַוועשע ראַדזינעק

אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין סימעלע צו איר חתונה מיט ה' מרדכי וויזענפעלד ווינטשן מיר א גליקליך און צופרידן צוזאַמענלעבן
יוסף און נחמה פעלדמאַן

צו דער חתונה פון ה' מרדכי וויזענפעלד מיט פר״ל סימע פעלדמאַן ווינשן מיר א גליקלעך און צופרידן צוזאַמענלעבן, די עלטערן פיל נחת
יעקב שלמה פרידמאַן און פאמיליע

צו דער חתונה פון אונזער ליבן זון און ברודער **י ע ק ב** מיט פעסל **שלאכטער** ווינשט זיי א האַרציקן מזל-טוב און א גליקלעכע צוקונפט
(לוקאָוו) עלטערן, שוועסטער, ברידער ראָטבוים

אונזער ליבער טאָכטער, שוועסטער און שוועגערין **פ ע ס ל** צו איר חתונה מיט ה' יעקב ראָטבערג ווינשן מיר מז״ט און א גליקלעך צוזאַמענלעבן
עלטערן, ברודער און שוועגערן.

אונזער פריינדין פר״ל פעסל שלאַכטער צו איר חתונה מיט ה' יעקב ראָטבערג ווינשן מיר א גליקליך און צופרידן צוזאַמענלעבן
די מיטעד פיל נחת
אליי און חנה האַנדעלסמאַן, ברײַנדל און ברוך ליבערמאַן

בעסטע גליקוואונשן פר״ל פעסל שלאַכטער צו איר חתונה מיט ה' יעקב ראָטבערג ווינטשן:
אברהם האָפפער, אברהם פרידמאַן,
נח ראַדזינעק, יהושע האָפפער

פיל גליק צו דער חתונה פון פר״ל פעסל שלאַכטער מיט ה' יעקב ראָטבערג, די עלטערן פיל נחת ווינשן
ציל האַנדעלסמאַן, קריינדל שיינבערג

בעסטע גליקווונשן פר״ל פעסל שלאַכטער צו איר חתונה מיט ה' יעקב ראָטבערג ווינשט
ישראל דזיענגשאַל

צו דער חתונה פון אונזער ליבן קוזין יעקב מיט פר״ל פעסל שלאַכטער ווינשט מזל-טוב און די פאמיליעס פיל נחת
פאמיליע לוסטיק (לוקאָוו)
יאַדקע אָרענשטיין (שערלעק)

פ ע ס ל !
צו דיין חתונה אונזערע בעסטע ווונשן
פעשע האָפפער, יהושע האָפפער

Kino Dźw. „Tęcza“

דעמאָנסטרירט ביז מאָנטיק דעם 17 ד. מ. די בארימטע פוילישע אָפּערע פון מאָניושקי א. נ.
דער שרעקנספולער הויף
פון מאָנטיק „אונזערע יונגען די מאַטראָזן“.

Kino Dźw. „ALBA“

דעמאָנסטרירט דאָס פּרעכטיקע מזרח-ווערק א. נ.
„טשו-טשיק-טשאו“
מיט אַנאַ מאַי וואָנג אין דער הויפּט-ראָלע.
דער פילם איז אַ מזרח-לעגענדע אָנגעפילט מיט דער ספּעציפישער פאַרן מזרח מוזיק און טענץ.
איבערן פּראָגראַם: צוגאַבן אין יידישן פון לעבן פון די יידן אין קאַרפּאַטן-רוסלאַנד, זייערע מנהגים, זייערע יום-טובים, שמחות אין א. א.
סווערט דעמאָנסטרירט דאָרט דאָס לעבן פון די יידן, זייער ערציען קינדער, רעליגיעזע פיירונגען, אַ רעדע פון מונקאַטשער רבין בעת דער חתונה פון זיין טאָכטער.

פון מאָנטיק „א מענטש וואָלף“

ציונים און סימפאטיקער! מארגן 5 נ.מ. קומט פאר א פארזאמלונג וועגן די קהלה-וואלן

פאר א נאציאנאלער פאליטיק אין די קהלות

די וואכ׳ האט באשטימט דעם טערמין פ׳ ד׳ די וואלן צו די קהלות אויפן ״טח אין דער גאנצער רעפובליק אויף דעם 30-טן אויגוסט און 6-טן סעפטעמבער ה. י. די פינף-פאכיקע וואל-ארדינאציע און די מעגלעכקייט ארויסצושטעלן קאנדידאטן דורך די אייגענע ווייל׳ער (וואס פאר א שרעקלעכער „אנאכראניזם״ אין דער תקופה פון „סאנירטען״ פארלאמענטאריזם!) — ליפערן דער יידישער באפעלקערונג די געלעגנהייט ארויסצוזאגן זיך וועגן דער ריכטונג, אין וועלכער עס דארף גיין די טעטיקייט פון די קהלות אין קומענדיקן פינף יאר.

דאס איז טאקע די פארמעלע און דירעקטע באדייטונג פון די פארשטייענדע קהלה-וואלן. עס וועט ביי די דאזיקע וואלן דעמאנסטרירט ווערן כלפי פנים און כלפי חוץ דער פאליטישער פרצוף, די פאדערונגען און שטרעבונגען פון דער יידישער געזעלשאפט אויף אלע געביטן פון אונזער לעבן אין דער מלוכה. אין די אומשטענדן, וועלכע זענען ענטשטאנען מיט א יאר צוריק אין די ארדנונג — און — פאליטישע באציאונגען אין לאנד, וועט עס יעצט זיין פאר די יידישע מאסן א זעלטענע געלעגנהייט פון זער וויכטיקער באדייטונג. דעסטאמער אויפן פאן פון דער וווירטשאפטלעכער פאליטישער און רעכטלעכער לאגע, אין וועלכער עס געפינען זיך אונזערע מאסן ביים יעצטיקן מאמענט.

די יידישע קהלה אין פוילן האט איר געשיכטע, איר טראדיציע און פראב׳עמאטיק. עס גרייכט צו די ערשטע אנהייבן פון דער געשיכטע פונם פוילישן יידנטום. דער הויך-פונקט איז דערגרייכט געווארן אין דיזער תקופה פון פונאנדערבוי פון דער ברייט פארצווייגטער יידישער אויטאנאמיע, וועמענס העכסטער ארגאן עס איז געווען דער „ועד ארבע הארצות״, אדער דער „יידישער סיים״.

א נאציאנאלע אויטאנאמיע, אנערקענט דורך דער מלוכה, מיט אייגענע געזעצגעבערישע און אויספירנדע ארגאנען, וואס דיספאנירט מיט די דורך איר ארויפגעלייגטע שטייערן — אט דאס איז די שענסטע טראדיציע פון דער יידישער קהלה אין פוילן. און דער גרויסער אומפאנג פון מעגלעכקייטן, וואס ציט זיך פון דער רייכער היסטארישער טראדיציע ביז דער פיידנער ווירקלעכקייט אין דער געגנווארט — דאס איז די פראבלעמיק פון דער קהלה.

דעם מקור פאר דער דאזיקער פראבלעמאטיק בילדן די נויטן און די שטרעבונגען פון די יידישע מאסן. זי דרייט זיך ארום אייניקע פרינציפיעלע אנשויאונגען איבער דעם כאראקטער און אויפגאבן פון דער קהלה. צי א אויסשליסלעך רעליגיעזע קהלה, אדער א איסשליסלעך וועלטלעכע? צי א קהלה וואס ערפילט אויסשליסלעך די באדערפענישן פון דת, אדער א קהלה, וואס האט פאר זיך ברייט-פארשטאנענע ערציעריש-קולטורעלע אויפגאבן? צי א קהלה, וואס איז באגרעניצט דורך א רעליגיעזן אדער באזיץ-צענזוס, צי גאר אן אלגעמיינע דעמאקראטישע קהלה? צי א קהלה, וואס פיגט זיך אונטערגעארדנט ביי אלץ די אדמיניסטראטיווע מאכט-ארגאנען, — צי אפשר אן אויטאנאמע קהלה?

אויף די דאזיקע פראגן האט דער ציוניזם געענטפערט מיטן ארויסשטעלן דעם פאסטולאט פון א נאציאנאלער פאליטיק אין די יידישע קהלות. דער דאזיקער פאסטולאט איז אויך די הויפט-לאזונג פון די פוילישע ציוניסטן ביי די יעצטיקע וואלן, וואס עס האט באקומען אן אויסדריק אין דער רעזאלוציע פון דער לעצטער אפגעהאלטענער סעסיע פון פארטיי-ראט פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע אין פוילן.

אין הסכם מיט דער לאזונג פון א נאציאנאלער פאליטיק אין די קהלות, האלטן מיר, אז די נאציאנאלע יידישע קהלה דארף באפרידיקן אלע ספעציפישע נויטן פון אונזער געזעלשאפט, וועלכע די מלוכה קען נישט, דארף נישט, אדער וויל נישט ערפילן. די דאזיקע נויטן נעמען ארום די געביטן פון רעליגיע, ערציאונג און קולטור און סאציאלע שוץ. אלס א נאציאנאלע קהלה טאר די לעצטע נישט דינען די אינטערעסן פון בלויז איין גרופע אין דער יידישער געזעלשאפט. דערפאר טאקע ווארפן מיר אפ יעדע אויסשליסלעכקייט; רעליגיעזע, פריידענקערישע אדער פון א קלאס. אלס מקנא דערפון — דארף די קהלה, פאר וועלכע עס קעמפן די ציוניסטן, זיין אן אלגעמיינע, דעמאקראטישע און אויטאנאמע קהלה.

אונטער דער לאזונג פון עראבערן די קהלה פאר אזא נאציאנאלער פאליטיק — גייט צו די וואלן די ציוניסטישע ארגאניזאציע אין פוילן.

די וואלן צו די קהלות קומען פאר ביי א בדרך-כלל דעמאקראטישער וואל-ארדינאציע, כאטש מיט וויכטיקע און פרינציפיעלע בלויזן (דער בארימטער „פאראגראף 20״, נישט-אנערקענונג פון וואל-רעכט פאר פרויען א.א.) אזוי ארום זענען די יעצטיקע וואלן צו די קהלות גלייכצייטיק ווייט א יאר די ערזוטע געלעגנהייט פאר די יידישע מאסן ארויסצוזאגן זיך וועגן זייער לאגע אין דער מלוכה און וועגן די ריכטליניען פון דער יידישער פאליטיק אין די הייטיקע באדינגונגען.

דאס, וואס עס האבן די יידישע מאסן נישט געקאנט ברענגען צום אויסדרוק פאזיטיוו אין אויגוסט און סעפטעמבער פון פאראנגענעם יאר (די בארימטע וואלן צום סיים) — דארף מיט שטארקסטן נאכדרוק ארויסגעזאגט ווערן אין אויגוסט און טעפטעמבער ה. י. דעטטא מער, אז דאס פארגאנגענע יאר האט פאר אונז געברענגט א פארערגערונג פון אונזער מצב אין אלע הינזיכטן.

די פארשטייענדע וואלן צו די קהלות דארפן באווייזן, אז די יידישע געזעלשאפט שטייט אין איר גרעסטער מערהייט אויפן באדן פון קאמף פאר אונזערע בירגערלעכע און נאציאנאלע רעכט און אז דער דאזיקער קאמף קען געפירט ווערן נאר אויף דער ליניע פון דער אומאפהענגיקער נאציאנאלער יידישער פאליטיק. דער דאזיקער אמת דארף פאר אונז קלאר זיין היינט, מער ווי ווען עס איז אמאל.

---:o:---

אויפן וואל-פראנט שטיל.

דער טערמין פון די קהלה-וואלן דערנענטערט זיך און אלץ שווייגט נאך. מען ווייסט נאך נישט ווער עס קאנדידירט און ווער נישט.

ביי דער „אגודה״ איז עפעס יא געווען א שטיקל אסיפה, וועלכע האט זיך געענדיקט מיטן רופן א צווייטע אסיפה. סהפרשט נישט קיין שלום בית צווישן די „אלטע״ וועמען מען ווארפט פאר פארשירעגע נישט קיין עטישע מעשים און די „יונגע״, וועלכע ווילן אריינפירן אלס דאזארעס נייע מענטשן.

אויך ביי די גמ״ח-מענטשן איז פויל. טייל וואלטן יא וועלן גיין צו די וואלן אבער נישט אונטערן דיקטאט פון „פרעזעס״. דער אנדערער טייל ווארנט פאר א מפלה און הייסט נישט גיין באזונדער. איין „יאשע״ וואל-מאכער רודערט ארום. ביי די קליינהענדלער פארטרעט ער דעם גמ״ח, ביים גמ״ח די אגודה, ביי דער אגודה זיין — שווער.

די ציוניסטישע ארגאניזאציע וועט ערשט שבת דעצידירן צי יא גיין צו די וואלן צי — נישט.

אויך די האנטווערקער ווייסן נישט וואס זיי האבן צו טון. זייער פאקטישער פירער איז קראנק געווען די לעצטע וואך.

ידידי - בריוועלע

ב״ה ועש״ק ,ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר״

וויפל איך וואלט אלץ נישט געוואלט מהנה זיין דיר מיט עפעס א גוט בריוועלע, אין וועלכן איך זאל דיר מבשר בשורה זיין, אז דער שפיטאל איז שוין ב״ה צוריק אפן, נאכן כלומרשטן רעמאנט, אז דער מושב-זקנים בויט זיך שוין. און אז סאיז שלום ושלוה ביי אונז אזוי, אז צו די קהלה-וואלן האבן זיך פאראייניקט אלע אין איין ליסטע, אויף וועלכע עס פיגורירן די שענסטע בעסטע און טיכטיגסטע קאנדידאטן, אויף וועלכע אלע ווילער זענען מסכים. דאן קען איך נישט קומען צו דעם. געמיינט האב איך, אז די דריי וואכן, די ניין טעג, איז די סיבה, און בין זיכער געווען, אז שבת נחמו וועט זיך שוין אנהייבן דאס גוטע. צער און נחמה! תשעה באב און שבת נחמו! נישט אומזיסט זאגט דער מדרש, אז תשעה באב איז געבוירן געווארן משיח... און זיין נאמען איז „מנחם״... אין דער פינסטערניש פון תשעה באב האט אויסגעשיינט דאס ליכט פון דער גאולה! דאך איז די יידישע הנהגה, דער יידישער בטחון וואס עפלאזט נישט דעם ייד אפילו אין זיין תשעה באב. ליידער איז עס בלויז האפנונג געווען און אנשטאט נחמה האבן מיר צער געהאט, אנשטאט שבת נחמו האבן מיר א צווייטן שבת חזון געהאט — חרפות בושות און בזיונות, און וואו דוקא אין א מקום קדוש, אין קהלשן בית המדרש, וואו סזענען אנידרה יידן קיין עין הרע געקומען מתפלל זיין, אין זייער געגנווארט און אין געגנווארט פון די גבאים האט אזעלכעס געקאנט פארקומען, אז א שוסטערל, וועלכער איז אנגערעדט געווארן דורך זיינס גלייכן, זאל ידלען דעם דומו״צ שליט״א כאחד הריקים בחנם בלא דבר, און שבת נחמו זאל מען אין בית המדרש נישט מתפלל זיין צוליב א״א נידעריקן נפשל, וועלכער לאזט זיך אנרעדן פאר עטלעכע גילדן אפצושפילן די סצענע פון מבזה זיין דעם מורה הוראה און נישט לאזן דאווענען בצבור.

נאך פאראיארן האב איך דיר געשריבן וועגן דעם, צו וואס סוועט ברייגגען דאס וואס א פאר מחרחרי ריב, וועלכע האלטן זיך פאר שיינע יידן, נאר דערפאר, ווייל זיי קענען נישט די מלאכה פון שניידעריי אדער שוסטעריי, ערלויבן זיך מבזה צו זיין ברבים דעם מורה הוראה, ווייל זיי האבן פריוואטע טינות און תרעומות אויף אים, איינער צוליב א פארשפילטע דין תורה, דער אנדערער צוליב מהתמא האט ער דער מו״צ בעאיינפליסה דעם שווער, דעם אלטן רב ז״ל, אז מ׳זאל, אט דעם שיינעם ייד נישט צולאזן צו אטיפות, און נאך כדומה אזעלכע חטאים (לשם שמים איז עס זיכער נישט געווען). איך האב טאקע פארגעזען, אז דאס וועט ברייגגען דערצו, אז יעדער עם הארץ, יעדער בור, וועט זיך אפלערנען פון אט די כלומרשט שיינע יידן, אז מקען און מען מעג מבזה זיין א תלמיד חכם, און סוועט שוין שווער אנקומען ארויסצווארצלען פונם המון, וואס איז נישט מבחין צווישן טוב לרע. אט דאס נישט דורך ארץ האבן אפילו בנוגע דעם שענסטן לעסטן און גרעסטן רב, וואס ביאלע וועט אמאל האבן, ערשט ווען סאיז געקומען א פקודה פונם ערער שליט״א לבל יהנו לבזוס את הדומו״צ שליט״א האט עס אויפגעהערט, אבער צו שפעט איז די פקודה געקומען. דאס וואס די שיינע יידן האבן געפלאנצט, האט שוין טיף פארלאזט דיווארצלען, אין אט האבן מיר פארגאנגענעם שבת נחמו געזעסן און געפילט דעם פועל יוצא, די קאנסעקווענצן פון דעם.

איך וועל דיר דא דערציילן אלעס און יראה הקהל וישפוט. איך מיין נישט דא פארטיידיקן דעם מו״צ איך מיין נישט דא פסקענען צו ער איז ראוי פאר א אב״ד אין ביאלע, נישט איך בין דער פוסק אחרון, און נישט איך בין דער מסמיך, דאס געהער צו קהל, וואס טוט דאס דורך זיינע פארטרעטער און אויסגעוויילטע אין קהלה, און נישט מיין דעה איז מכריע. איך וואלט אבער געוואלט וויסן צו איז טאקע קהל מסכים. צו אזא העצע געגן אמת טאקע נישט קיין אב״ד נאר א מורה הוראה זיכער און אפילו נישט קיין מורה הוראה נאר בלויז א תלמיד חכם אויף וועלכן אלע, אפילו די קעגנער זענען מסכים. אז ער איז עס, וועלכער איז אנגאזשירט געווארן דורך פאראינטערעסירטע לייט אויף שבת נחמו.

שוין א לענגערע צייט, ווי עטלעכע יידן האבן פלוצלונג דערפילט, אז ביאלע נויטיקט זיך אין א רב. כאטש א לענגערע צייט נאך דער פטירה פון אלטן רב ז״ל, האט מען איננאנצן נישט גערעדט דערפון, אדרבה בעת דער לויה צו וועלכער סאיז ספעציעל געקומען דער לובלינער ראש הישיבה הרב שפירא ז״ל האט מען נאך מבטיח געווען דעם הרב שפירא ז״ל, אז קהל וועט פארזארגן דעם בית הרב. און קיינעם איז דא אויפן געדאנק נישט געקומען די רב פראגע, ווייל נאך בחיים ווען דער רב ז״ל האט נאך געלעבט, האט דער איידעם, דער דיין לאנגע יארן כמעט געפירט דאס רבנות, אלע האבן דאס געוואוסט און גערעדט דערפון, אז דער רב איז א זקן ושבע ימים, און ווערט בעאיינפלוסט פונם איידעם דעם דיין, און דער דיין ווידער איז אונטערן איינפלוס פון דער אגודה. דערפאר טאקע האבן די מער פראגרעסיווע און סתם יידן געהאט אויף אים פארדרוס, איבערהויפט די ציונים, וועלכע מען האט גערודפט מיט וואס מהאט נאר געקאנט. אט האט מען אין א פראסטן מיטוואך געבלאזן שופר... אט האט מען גע׳אסרט גיין אויף א קאנצערט פונם ווארשעווער חזן סיראטע, ווייל דאס פארדינסט גייט אויף ציוניטטישע צוועקן, און אט האט מען חרוב געמאכט די איינציקע יבנהשולע, וועלכע פעלט טאקע ביזן היינטיקן טאג. אלע האבן געוואוסט, אז יד האיידעם באמצע, און אז דער איידעם דער דיין האט דערמיט, צוליב געטאן די אגודה, פארזארגדיק זיך מיט זייער מיטהילף לאחר מאה שנה, צו פארנעמען דאס כסא הרבנות אין ביאלע.

די ציונים, וועלכע זענען דאן שטארק און גוט ארגאניזירט געווען, האבן פארדרוס געהאט אויפן איידעם דעם דיין, און האבן טאקע געפרעגט קשיות, הלמאי ביאלע, וועלכע האט שטענדיק געהאט א אב״ד, און צוויי דיינים, א ב״ד של שלשה, איז היינט יוצא מיט א ב״ד של שניים און

פון ביאַלער לעבן

פון געריכטס-זאַל.

פאַריקן דינסטיק איז פאָרגעקומען אין היגן קרייז-געריכט דער פּראָצעס קעגן חיים רייץ און מענדל אייזענשטאַט פאַר באַליידיקן אין דרוק דעם ה. צעלניקער לייזער.

דער באַשולדיקונגס אקט וואַרפט פאַר די באַשולדיקטע, דאָס זיי האָבן אין די Nr. Nr. 4, 6 פון „ביאַלער וואָכנבלאַט" פאַרעפנטלעכט פאָלגענדע מעלדונגען:

„זאָל די עפנטלעכקייט וויסן.

מיר אונטערגעשריבענע גיבן איבער דער עפנטלעכקייט פאָלגענדן סקאַנדאַליעזן פאַקט.

מיטוואָך דעם 22 ד.מ. האָט אליעזר צעלניקער, (דאָזאָר אין ביאַלע) געמסרט אונז פאַרן סקאַרב. אַז מיר האַנדלען אָן פּאַטענטן און האָט אויפגעגעבן די צייט ווען מיר ברענגען די סחורה פון באַן. און ווירקליך צו דער באַשטימטער צייט האָבן צוויי באַאַמטע זון סקאַרב אָפּגעוואַרט אונז, און מיינענדיק, אַז ס'איז די זעלבע סחורה וואָס ספירט דער ה' צעלניקער אויף זיין פיר, פאַרהאַלטן אויך אים. אָבער דער דאָזאָר האָט דעם באַאַמטן געענטפערט מיט די ווערטער: „גיי ווייטער די מיינסט נישט מיר".

דאָס האָט געהערט דער דראָשקאַרוש אברהם אדלער.

מיר באַמערקן, אַז נאָך מיט אַ צייט צוריק האָט זיין זון געזאָגט, אַז ער וועט אונז אפיר נעמען די קעסטלעך פון אונטער די אָרעמס.

חיים רייץ, מענדל אייזענשטאַט".

ביאַלע, דעם 23.I 36.

(ביאַלער וואָכנבלאַט נומ. 4).

„נאָכאַמאָל צו דער עפנטלעכקייט.

אין נומ. 4 פון „ביאַלער וואָכנבלאַט" פון 24-טן פ. מ. האָט דער דאָזאָר פון דער ביאַלער גמינע-פאַרוואַלטונג געענטפערט עפנטלעך. אַז ער איז געוואויר געוואָרן פון זייער „מסירה" און אַז ס'איז נידריקער פון זיין כבוד צו פאַרענטפערן זיך, דעריבער גיט ער די זאַך איבער צום פּראָקוראָר.

כדי צו ווייזן דער ביאַלער יידישער באַפעלקערונג ווער איר דאָזאָר איז, און ווי ווייט ס'איז נידריקער פון זיין „כבוד", דערלויב איך מיר פאָלגנדעס צו דערציילן:

מיטוואָך דעם 29-טן פ. מ. איז ביים באַן געשטאַנען דער סקאַרב-באַאַמטער ה' פּאַטאַצקי. אין דער זעלבער צייט איז פאָרגעקומען אַ ליציטאַציע אויף שפּראָטן, אויך מיר' זענען געווען פון די קויפערס און אין קעגנוואַרט פון ה' פּאַטאַצקי, האָט זיך דער ביאַלער דאָזאָר אליעזר צעלניקער אויסגעדרקט צו די באַן-באַאַמטע: „איר מעגט די שפּראָטן קויפן, זיי זענען גוט, אָבער לאָזט נישט צו די באַנדע וואָס האַנדלען אָן פּאַטענטן, איך בין ספּעציעל דאַצו געקומען, אַז די באַנדע זאָל נישט קויפן". דאָס זאָגענדיק, האָט ער דעם סקאַרב-באַאַמטן אָנגעוויזן אויף אונז אַלס די, פון דער באַנדע, וואָס האַנדלען אָן פּאַטענטן.

מיר גיבן די זאַך איבער דער עפנטלעכקייט און פרעגן: צי הייסט דאָס מסירה צי נישט?

ביים אוועקפאָרן פון באַן האָט צעלניקער נאָך געזאָגט: „מיר וועלן מאָרגן זען, צי איר וועט שטיין מיט די פיש" און ווירקלעך דאָנערשטיק האָט מען פון סקאַרב צוגענומען די פיש. מיר פרעגן, צי וועט די קהלה-פאַרוואַלטונג און די ציוניסטישע אָרגאַניזאַציע איבער דעם אַריבערגיין שווייגנד?

מיר וואַרטן אויף אַן ענטפער.

פאַר דער באַנדע

אייזנשטאַט מענדל".

(„ביאַלער וואָכנבלאַט" נומ. 6).

ה' צעלניקער פילנדיק זיך געטראָפן פון די דאָזיקע מעלדונגען, האָט די אונטערשרייבערס פון די נאָטיצן צוגעצויגן צו געריכטלעכער פאַראַנטוואָרטלעכקייט (אַרט. 255 פון שטראָף קאָדעקס). אַלס אַנקלאָגער מצד דעם ה' צעלניקער איז אַרויסגעטרעטן אדוו. ד"ר אשציאַק, פאַרטיידיקט די ביידע באַשולדיקטע האָט אדוו. וועסאָלאָווסקי.

די געריכטס-פאַרהאַנדלונגען זענען פאָרגעקומען ביי אַ גאַנצן ריכטער-קאָמפּלעט אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזעס וואַלעווסקי. באַלד צום אָנהויב פון פּראָצעס פּראָפּאָנירט דער פּרעזעס די צדדים, דאָס זיי זאָלן זיך פאַרגלייכן. אויף וואָס דער ה' צעלניקער, נישט וואַרטנדיק אויפן ענטפער פון זיין אַדוואָקאַט, רופט זיך אָפּ: ניין!

דאָס געריכט טרעט-צו אויסצוהערן די צדדים. די באַשולדיקטע אָנערקענען זיך צו דער שולד און גיבן איבער דאָס וואָס ס'האָט זיי געצווינגען צו מעלדן דער עפנטלעכקייט וועגן די מסירות. זיי דערציילן וועגן פאַרשיידענע דראָהונגען און שיקאַנעס וועלכע זיי האָבן געהאַט אויסצושטיין פון באַשולדיקער.

ה' צעלניקער באַמיט זיך מיט קוויטלעך און „זאַסשוויאַדטשעניעס" צו באַווייזן, דאָס ער איז אַן אָנגעזעענע און געאַכטעטע „פּערזענלעכקייט" אין ביאַלע און אַז זיי האָבן געצילט אַרונטערצורייסן זיין אויטאָריטעט. דאָס געריכט גיט דעם ה' צעלניקער צוריק זיינע „געזעלשאַפטלעכע" באַווייזן און טרעט צו צום עדות פאַרהער. אַלס ערשטער טרעט אויף דער פאַרטרעטער פון באַן נאַטשעלניק ה' ביזיאַנאַצקי אַלעקסאַנדער, וועלכער גיט איבער דאָס די באַשולדיקטע האָבן כסדר נאָרמאַל אויסגעקויפט זייערע פּראָבען אָן ליציטאַציעס, ער ווייסט נישט וועגן קיין מסירה און פּאַטענטן.

דער עדות אוס ווייסט, אַז עמיצער האָט געזאָגט, דאָס אַ „באַנדע" האַנדלט אָן פּאַטענטן, אָבער ער געדענקט נישט צי ה' צעלניקער האָט עס געזאָגט. אדוו. אשציאַק פרעגט דעם עדות, צי דאָס איינער פון די באַשולדיקטע געווען ביי אים, דאָס ער זאָל גיט עדות זאָגן.

ה' אוס: „כקום נאָר וואָס פון שפּיטאָל און ווייס נישט וועגן קיין שום זאַך. כהאָט מיר קיינער נישט געוואָלט באַאיינפלוסן".

דער עדות קולאַנייעץ גיט איבער, אַז ה' צעלניקער האָט געזאָגט צו די שטייענדע באַאַמטע דאָס די „באַנדע" האַנדלט אָן פּאַטענטן.

דער עדות בראַדאַטש דערציילט, דאָס ער האָט געהערט ווי צעלניקערס זון האָט געזאָגט צו די באַשולדיקטע: „מיין טאַטע האָט שוין אַלץ ערלייריקט און איר וועט שוין נישט האַנדלען".

דער עדות אַדלער (דער דראָשקאַרוש וואָס האָט געפירט צעלניקערן מיט די פישלעך בעת די שטייער-באַאַמטע זענען צוגעקומען רעווידירן) באַשטעטיקט דאָס צעלניקער האָט געזאָגט צו די שטייער-באַאַמטע: „גיי ווייטער, דו מיינסט נישט מיר". אַדלער גיט נאָך צו, דאָס נאָך דעם, ווי די שטייער באַאַמטע זענען אוועק, האָט צעלניקער געזאָגט צום יונגל וואָס איז מיט אים געזעסן אויף דער דראָשקע: זעסט איך האָב געזאָגט, אַ היינט וועט עס זיין".

ה' צעלניקער לייקנט און דאָס געריכט קאָנפראָנטירט ביידע און נאָך אַמאָל באַשטעטיקט דער עדות זיינע ערקלערונגען.

דער עדות אברהם בראָוואַרעק באַשטעטיקט, צעלניקער האָט געזאָגט צו די באַאַמטע דאָס די „באַנדע" האַנדלט אָן פּאַטענטן" און אַז צעלניקערס זון האָט געזאָגט אַ טאָג פריער: „מיין טאַטע וועט אייך אָנלערנען, מאָרגן וועט איר בכלל שוין נישט האַנדלען.

אליעזר צעלניקערס געוו. שותף וואָלף גיט איבער, אַז צעלניקערס זון האָט נאָך מיט אַ וואָך פריער פאַרן פאַרנעמען די סחורה געזאָגט צו די אָנגעקלאָגטע: „נישט לאַנג וועט איר נאָך האַנדלען". און ווירקלעך, אין אַ וואָך אַרום האָט מען פאַרנומען די סחורה.

וואָלף דערציילט אויך, דאָס איינמאָל שבת, האָט צעלניקער, זייענדיק ביים באַן געגעבן 5 גראָשן כדי ער זאָל קענען קלינגען פון אויטאָמאַטישן טעלעפאָן-אַפּאַראַט אין שטייער-אַמט אַריין, דאָס די „באַנדע" נעמט ערשט אַרויס סחורה.

צום שלוס פון עדות-פאַרהער פרעגט דער אַדוואָקאַט וויסאָלאָווסקי דעם ה' צעלניקער, פאַרוואָס דער לעצטער האָט זיך נישט צוגעשטעלט צום ערן-געריכט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע וועגן דעם ענין. דער פּרעזעס באַפרייט דעם ה' צעלניקער פון געבן אַן ענטפער אויף דער פראַגע.

אויפן פאַרשלאַג פון אדוו. אשציאַק ווערט באַשלאָסן אַרויסצורופן נאָך צוויי עדות און דעם פּראָצעס אָפּלייגן.

דאָס אַ שווער מיט אַן איידעם, הלמאַ, מ'הייסט זיך באַצאָלן פאַר פשרן די מיל אויף פסח 75 דאָלאַר, און נאָך פיל אַזעלכע קשיות. אָבער קיינמאָל האָבן די ציונים, די „חופשים" נישט געוואָגט אָנגרירן דעם כבוד דתו"ה, נישט מבזה געווען חלילה וחס, נישט דעם רב ז"ל, און נישט אפילו דעם דיין, ציונים האָבן נאָר געטראַכט, אַז לאחר מאה שנים, וועלן זיי אָנווענדן אַלע כשר'ע מיטלען, אַז דער איידעם זאָל נישט פאַרנעמען דאָס כסא הרבנות נאָכן שווער אין ביאַלע אָבער אַלס מורה הוראה איז קיין פראַגע נישט ער איז און וואָס זיין און ווען ראש הקהל איז געווען דער יושב ראש פון דער היגער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע ה' ב. קלוגער האָט מען דעם מורה הוראה זיין געהאַלט געצאָלט פינקטלעך און בכבוד אָן שום עכובים טראָץ זאָלע חטאים זיינע קעגן די ציונים און סתם יודן טראָץ דעם וואָס מען האָט נאָך געדענקט גוט די רדיפות און חורבנות פון די ציוניסטישע אינסטיטוציעס דאָס פאַרמאַכן דעם בית-עם, די יבנה-שולע א. א. וואָס די קנאים פאַלשע און אַנ'ת'ע האָבן דורכגעפירט מיטן כח פונם ר' ב ז"ל אויף וועלכן עס האָט משפיע געווען דער איידעם דער מו"צ טראָץ דעם וואָס ער דער מו"ה הוראה איז כמעט דער גאַנצער שולדיקער אין דעם געווען. האָט מען זיך באַצויגן צו אים מיט דרך ארץ צוליב כבוד התורה, צוליב זיין אויטאָריטעט און ווי מ'דאַרף זיך בכלל באַציהען צו אַ תלמיד חכם אויף וועלכן ציונים לעגן שטענדיק אַכט. אַזוי האָט זיך אָנגעהאַלטן ביז דער מורה הוראה האָט חוטא געווען מיט כעס קעגן אַט די קנאים דאָס איז געווען בעת קהלה-וואַלן ווען די קנאים האָבן געוואָלט פטור ווערן פון פאַר זיי נישט געוואונשענע פרנסים האָבן זיי אויפגעשריבן אַ גאַנצן צעטל מיט נעמען וועלכע מ'דאַרף לויט זייער מיינונג שטרייכן פון דער וויילער-ליסטע אויפן גרונד פונם באַוווּסטן פּאַראַגראַף 20 און אַזוי אַרום וועט מען קענען אַדורכפירן בלויז אנשי שלומינו אויף דעם דאַרף מען אָבער האָבן, על פי חלקי הוואַהלן די הסכמה פון אַ רעליגיעזן אויטאָריטעט איז מען געקומען מיט דעם צעטל צום מורה הוראה ער זאָל געבן זיין הסכמה, אַז די אַלע אין דעם צעטל אויסגערעכנטע זענען פסול לבחירות, אַז דער מורה הוראה האָט געזען דעם צעטל האָט ער זיך אָפּגעזאָגט פון אונטערשרייבן, היתכן? האָט ער געפרעגט איך זאָל נעמען אַזעלכע יודן וואָס שרייען גוואַלט, אַז זיי זענען יודן, דאַווענען אין בתי-מדרשים, אין שוהל, אין מנינים און אין שטיבלעך, אפילו אַן אַ אדמו"ר און מאַכן זיי פשוט פאַר אויס יודן, ניין! לא יעשה כזאת אַזעלכעס טו איך נישט און האָט טאַקע נישט מסכים געווען און זיין חתימה נישט געגעבן אויף דעם. פון דאַן אָן האָט זיך אַ הייליק פייער פון שנאה אָנגעצונדן ביי די קנאים, נישט געקענט אים מוחל זיין אַט דעם גרויסן חטא און ס'האָט זיך אָנגעהויבן אַ סדרה רדיפות און בזיונות אויפן מורה הוראה. אַקטיוו זענען געוואָרן עטלעכע וועלכע האָבן געהאַט פערזענלעכע נגיעה, איינער — ווייל ער האָט פאַרשפּילט אַ דין-תורה, אַ צווייטער — האָט נאָך אַן אַלטן כעס געטראָגן אויף אים, ווייל ער האָט משפיע געווען אויפן רב ז"ל, אַז מ'זאָל אים מרחק זיין פון כלל-טועדי איבער זיינע מיאוסע מעשים ווי מסוה וכדומה, אַ דריטער — פאַרוואָס דער מו"צ איז נישט מעביר דעם שוחט וואָס האָט די העזה צו מאָנען דעם גאַנצן חוב פון אים און האָט אָנגעהויבן אַגיטירן און העצן, אַז באשר ביאַלע מוז האָבן אַ ר'כ באַלד האָבן זיך מתחבר געווען די, וועלכע האָבן אויסגערעכנט, אַז ביי רבּוואַהלן וועלן זיי אָפּלעקן אַ ביינדל, ס'וועט זיין אַ פעלצל אויף ווינטער און אַ וואַרם באָד אויף זומער און אַלע צוזאַמען האָבן אָנגערעדט אַ פאַר אָרחים ופרחים און ס'איז אוועק אַ פּאַפּירל צום דריטן צד, אַז היות דאָס יידישקייט אין ביאַלע דראָט אַ געפאַר, ווייל ס'איז קיין רב נישטאָ, אַלזאָ בעט מען, אַז מ'זאָל הייסן קלויבן אַזעלכן. ס'האָט נישט לאַנג געדויערט און די הסכמה איז געגעבן געוואָרן וואָס ס'קען אונטערגעהן פרנסה א. א. וו. אָבער יורישקייט, חלילה וחס דאָס אדרבה שטיצט מען אונטער, אַז ס'איז געקומען די תשובה וועגן ווייַלן אַ רב האָבן זיך די מחרחרי ריב מיט די ארחי ופרחי פאַרזאַמלט ערגיץ און די ביינקל כאַפּער האָבן פאָרגעשטעלט זייערע קאַנדידאַטן, אויסדערציילט זייערע מעלות, למשל איינער האָט געלויבט זיין קאַנדידאַט, אַז ער האָט גענוג צוויי, דריי, פרנסים תקיפים וועט ער אַלעס שוין מאַכן דאַביי האָט ער געוויזן אַ צוגעמאַכט מויל, דער צווייטער האָט אויסגערעכנט אַנדערע כמו אַזעלכע מעלות, סיי ווי מ'האָט זיך אָפּגעשטעלט אויף עטלעכע קאַנדידאַטן צווישן די וועט מען עס דאַרפן ווייַלן דעם מרא דאתרא. מיט דעם באַשלוס איז מען אוועק אין גמינע צו די אמת'ע בעלי-בתים, וועלכע דאַרפן אויסוויילן דעם רב און געזאָגט אַזוי צו זאָגן: מורי ורבותי, מיר האָבן באַשלאָסן אויפצונעמען אַ רב איינעם פון די, על כן זאָלט איר תיכף ומיד אַדורכפיהרן די וואַלן פון אַ רב. די דאָזיקע האָבן אָבער אָפּגעזאָגט, ערשטענס ווענען זיי, זאָגן זיי די הויפּט-מחותנים אויסצווויילן אַ מרא דאתרא און קיינער האָט נישט קיין רעכט אָנצוואַרפן קיין רבנים און אסיפות וואָס מ'מאַכט בסתר אָן זייער וויסן און די באַשלוסן דאָרט איז פאַר זיי נישט מאַסגעבענד, צווייטענס איז די פינאַנץ-לאַגע אין גמינע נישט אַזוי פויגלדיק, מ'זאָל זיך ערלויבן אויפנעמען אַ רב מיט גרויסע שכירות. ביאַלע וועט זיך פאַרלויפיק באַגעהן מיטן מורה הוראה. ס'איז אַוועק אַ שקלא-וטריא און דער דריטער צד האָט מסכים געווען, אַז מ'קען זיך דערווייל באַגעהן און צייטווייליק ביז ס'וועט זיין דער שעת הכושר איז דער מורה הוראה במקום רב. ערשט דאַן האָט זיך דאָס פייער פון שנאה רעכט צופלאַקערט ביי די ביינדל-כאַפּער און זייערע פערזענלעכע קעגנער און מ'האָט אים אָנגעהויבן רודפ'ן מיט וואָס מ'האָט נאָר געקאָנט. מ'האָט אַרויפגעבראַכט אַ ספּעציעלן חמץ-פאַרקויפער אַזש פון דער פרעמד' מ'האָט באַשאַפן מיהל-כשר'ער, מבזה געווען דעם מו"צ אויף טריט און שריט. איינער האָט אים געשיקט טאַטשען קלעצער, דער צווייטער — האַקן שטיינער און הטאים האָט מען אויסגעזוכט פון אונטער דער ערד, היתכן, האָט געטענה'ט ר' אליעזר חסיד, איינער פונם רב-קאָמיטעט, אַז דיין זאָל עסן טרוקענע קאַרטאָפל? און אום דער עולם זאָל זיין איבערצייגט, אַז ס'איז אמת פאַקט האָט ער מבטיח געווען אויף זיין הן, אַז ער אליין האָט

צוויי געבאטן

די פרעסע האט שוין מיטגעטיילט וועגן מיסברויכן, וועלכע עס האט באגאנגען א קאלעקטאר פון דער מלוכה-לאטעריע אין ווזשעשניע. א געוויסער חיים שינקעלעווסקי. דער ענין שטעלט זיך פאר אויף אזא אופן:

די גענעראל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאטעריע האט דערהאלטן א פריוואטע מעלדונג, אז שינקעלעווסקי האט געהרו... אריינפירן אין א טעות א שפילער, ... אים, אז אויף זיין צעטל איז געפאלן א געווינס פון 250 זל. אנשטאט 2.500 זל. די גענעראל-דירעקציע האט, ניט ווארטנדיק אויף א רעקלאמאציע פון פאראינטערעסירטן שפילער, דעלעגירט תיכף קיין ווזשעשניע איר אינספעקטאר, וועלכער האט פעסטגעשטעלט, אז דער קאלעקטאר האט אויסגעמעקט פון דער רעגירונגס-טאבעלע איין זערא פון דער ציפער 2.500, און חוצדעם, אז ער האט שוין פריער ניט אויסגעצאלט דעם זעלבן שפילער א קליין געווינס.

א דאנק דער אינטערווענץ, האט דער שפילער ניט געליטן קיין שום היזק. טראץ דעם ענערגישן אויסראטונגס-קאמף, וואס עס פירט די גענעראל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאטעריע, קעגן אזעלכע ארט ערשיינונגען, טרעפן זיך נאך, ליידער, צייטנווייז אומארנטלעכע קאלעקטארן. דאס זענען זעלטענע פאלן, ווייל די מערהייט קאלעקטארן זענען סאלידע און פאראנטווארטלעכע סוחרים, און די שווינדלערישע קאלעקטארן וועלן לגמרי פארשווינדן ווען די שפילער אליין וועלן צוזאמענארבעטן מיט דער גענעראל-דירעקציע אין זייער קאמף און וועלן תיכף מעלדן וועגן יעדער באמערקטער אומארנטלעכקייט.

אט למשל איז מיט 3 יאר צוריק געשען, אז איינער פון די שפילער האט באזיצט א פערטל לאס, אויף וועלכן עס איז געפאלן א גרויס געווינס. נאך דער געזעצלעכער אראפרעכנונג פון די 20 פראצענט האט אים געקומט דרייסיק טויזנט זל. צו דעם שפילער האט זיך אבער געמאלדן דער געוועזענער קאלעקטאר, א געוויסער דוד גאלדבערג פון ווארשע און ערקלערנדיק, אז אים קומט „פראוויזיע" פינף טויזנט זל. האט ער אים אפ די סומע אראפגערעכנט פון געווינס.

דער שפילער, וועלכער האט ווארשיינלעך ניט איבערגעלייענט אויפמערקזאם די פארשריפטן, וועלכע זענען געדרוקט אויף דער צווייטער זייט פון צעטל, און וועלכע שטעלט פעסט קלאר, אז קיינע אראפרעכנונגען – חוץ די 20 פראצענט – טארן ניט געמאכט ווערן, האט ערשט אין א צייט ארום זיך אריענטירט, אז ער איז געפאלן א קרבן פון שווינדל. ער האט אנגעגומען מיטלען וועגן באקומען צוריק דעם היזק. ער האט עס אבער ערשט באקומען, ווען ער האט זיך געווענדעט נאך א אינטערווענץ צו דער גענעראל-דירעקציע. ווען ער וואלט עס תיכף געטאן, וואלט ער ניט געדארפט אזוי לאנג ווארטן אויף געלט.

פון דאס אויבנדערמאנטע, ווערן פאר די שפילער קלאר די צוויי אנווייזונגען: מען דארף זיך באקאנען מיט די פארשריפטן פון לאטעריע-שפיל, וועלכע מען קען איבערקוקן אין יעדער קאלעקטור און וועלכע זענען בקצור געדרוקט אויף יעדער פערטל לאס און מען דארף וועגן יעדער פאל, ווו עס איז פאראן א חשד פון מיסברויכן, תיכף מעלדן דער גענעראל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאטעריע.

וועגן די צוויי אנווייזונגען בעטן מיר געדענקען ביים באנייען די לאסן צו דער דריטער קלאס, וועמענס ציונג זיך הויבט זיך אן דעם 13-טן ה. מ.

ערקלערונג.

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ אין „ביאלער וואכנבלאט" נומ. 27 וועגן שטענדיקע קריגערייען פון ה' מוסקאוויטש מיט ה' באטשקא, געפין איך פאר נויטיק צו ערקלערן, דאס איך האב צו דער קריגערייי קיין שום שייכות און איך פאראורטייל ביידע צדדים ווי אמשא-פסטן.

לייבל מוסקאוויטש.

קינא-כראניק.

„אלבא" האט לעצטנס געהאט גרויס דערפאלג מיט אירע דעמאנסטרירטע בילדער.

דאס בילד וואס ווערט היינט דעמאנסטרירט פערשטארקט נאך מער ד' גוטע מיינונג, דאס „אלבא" רופט זיך ארויס אויפן ערשטן ארט פון די בילדער קינאס מיט אירע גלענצנדע פילמען. טשו-טשין-טשאו איז א בילד וואס אלע דארפן זען.

Zgubiona została karta rzemieślnicza w zawodzie rzeźnickim wydana przez Starostwo powiatowe bialskie w 1930 r. za Nr. 1135 na imię Josela Waleckiego.

Znalazca proszony jest o zwrot za wynagrodzeniem.

J. Walecki.

Oświadczenie.

Od pewnego czasu ukazywały się w tygodniku „Bialer Wochenblat" wzmianki i artykuły dotyczące osób dr. dr. Antoniego i Natalji Gelbardów. Niniejszem p. Chaim D. Miodek oświadcza, że we wzmiankach tych, których treścią pp. Dr.Dr. Gelbardowie poczuli się dotknięci, redakcja „Bialer Wochenblat" padła ofiarą nieuczciwych informatorów i podała wiadom. niezgodne z rzeczywistością. Nie solidaryzując się z informacjami, zawartemi w powyższych wzmiankach p. Chaim D. Miodek niniejszem wyraża pp. dr. dr. Gelbardom swe szczere wyrazy ubolewania z powodu ukazania się tych wzmianek, oraz przepraszając Ich za mimowolnie wyrządzoną krzywdę oświadcza, że przyłoży wszelkich starań, aby fakty umieszczania w tygodniku „Bialer Wochenblat" wzmianek o nieodpowiadającej rzeczywistości treści nie miały miejsca.

Biała-Podlaska, dn. 3 sierpnia 1936 r.

זאל פון קינא „אלבא"

מאנטיק דעם 17. ד. מ. :: נאך 1 גאסט-אפטריט

פון די בארימטע ארטיסטן יאנאס טורקאוו און דינא בלומענפעלד

אין נייסטן סטאן-שלאגער

„אטענטאט"

אנפאנג פונקט 9 אווענט.

די באוווסטע דאמען-קליידער פראצאווניע

„שוועסטער קראמארזש"

גראבאנאווער 28

נעמט אן פון 20 ד. מ. ווידער ארבעט.

די פראצאווניע איז פארזען מיט די נייסטע פאריזער מאדע זשורנאלן.

גלייכצייטיק ייפרט געמאלד דאס סנויטיקט זיך צוויי מיידלאך צו דער ארבעט.

עס געזען מיט זיינע אייגענע אויגן ווען ער איז אמאל געווען ביים מו"צ.

איך זאג דיר ידידי, אז דאס רכילות, לשון-הרע און די בזיונות איז געווען אין לשער, חסידישע יידן האבן דינתורות געהאט פיי אים און אז מהאט פארשפילט, האט מען בפרהסיא געטרעטן די פוסקים מיט די פיס. איך אליין האב מיט אייגיקע פון זיי געטענה'ט, זאל זיין, אז א דיין עסט טריקענע קארטאפל איז א אטא, זאגט דאך אבער די גמרא „ת"ח שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא", מהאט מיר אבער געהערט ווי המן דעם גרעגער. ווארשיינליך האט זיך ווער באמיהט וועגן דעם און פון גער איז געקומען א פקודה פונם רבין שליט"א לכל יהינו לבזות את אדמו"צ הר' משה שליט"א. האגן די בזיונות בפרהסיא אויפגעהערט אבער בסתר האט מען געהעצט אן איפהער און באמיהט זיך צו ברענגען אים עד ככר לחם. די ארבייט פון די ספעציעל פאראינטערעסירטע איז נישט געגאנגען לאיבוד, אט האבן זיי טאקע געבראכט דערצו, אז די קהלה האט אים אויפגעהערט רעגולער צו צאלן די שכירות און אז דער דיין האט געזען דטלעכע וואכן אז מצאלט נישט און א חוק דעם פארלעגעפעט פון 3000 זל. קומט זים שוין עטליכע מאות פרישע, האט ער אנגעטון דעם ספאדעק און טוליק און געטון דאס וואס אלע רבנים אין די קלענערע שטעט טוען. ער איז אוועק צום אדון און דערציילט, אדוני פריץ. לוימן געזעץ קומט מיר דעם ערשטן אויסצוצאלן מיין שכירות, לסוף בין איך אפילו צהישן די לעצטע אויך נישט און איך האב פשוט נישט להחיות או נפשי און די נפשות פון מיין משפחה... האט זיך דער אדון מטריח געווען און איז געקומען אין קהלה, געעפנט דעם ספר הזכרונות און האט טאקע פעסטגעשטעלט, אז ביי די כלי הול שטייט סילק, סילק, סילק און ביי די כלי קודש שטייט טאקע נשאר חייב, נשאר חיב, נשאר היב און אממערסטן איז דער נשאר חייב ביים מורה הוראה. האט דער אדון פארזאגט אז אויף להבא זאל אזעלכעס נישט זיין. אז איך האב געהערט, אז אונזער מו"צ האט אוועקגעשט א... דאך. אז קודם כל האב איך צו דיר געשריבן וועגן דעם און נאכער מיט עטלעכע וואכן שפעטער בין איך ארויף צום מו"צ און געפרעגט היתכן, אמת, מקען אזעלכעס נישט אנרופן מסירה, אבער ווי פאסט דאס פאר א ת"ח א מו"צ, ער זאל גיין בערכותיהם? ענטפערט ער מיר, אז ער האט שוין אלע מיטלען אנגעווענדעט און סהעלפט נישט און באין ברירה האט ער עס געמוזט טון, סאיז ביי אים פשוט פקוח נפש און אויף אזא חטא איז נישט געזאגט געווארן יהרג ואל יעבור און ער בעט מיר טאקע כפי איך בין א צייטונגס-מענטש און האפ אים פארגעווארפן אין מיין בריוועלע צו דיר דעם חטא פון גיין צום אדון, זאל איך טאקע איבערעדן מיט די קהלה-לייט אז כמו זיי האלטן נישט דעם צוזאג וואס מהאט געגעבן דעם אדון, אז מוועט צאלן רעגולער די שכירות און כאיז שוין בא מים עד נפש, וועט ער, נישט קוקנדיק וואס די „ביאלער וואכנבלאט" טאדלט אזעלכעס, ווידער בענויט זיין צו גיין צום אדון. איך האב אים פארשפראכן דאס צו טון.

איך בין תיכף אוועק אין גמינע, האט מען מיר געענטפערט טענדערן בי"ע, ערשטנס איז נישט לאנג הי מען האט פ...טיק פארנאכט ארויפגעשיקט 40 זהובים, צווייטנס הייסט די אפאזיציע גארנישט געבן. פארשטייט זיך, אז איך האב דעם מורה הוראה קיין תשובה נישט געגעבן. ווייזט אויס אז דאס מעטעל איז שוין פארפילט געווען און „גרט דרש משה". אונזער דיין ר' משה שליט"א איז ווידער אוועק צום אדון און געדרשנט, אז מצאלט ...ער ...ט די שכירות. האט טאקע דער אדון באשטימט דעם ה' דוויש א מאגיסטראט-באאמטן אלס שחיטה-קאסיר און ער קאסירט טאקע אריין די שחיטה געלטער און צאלט אויס שכירות די כלי-קודש. אויף שבת נחמו האט דער גוישער שחיטה קאסיר דאס ערשטע מאל אויסגעצאלט דעם מורה הוראה און די שוחטים זייערע שכירות. אזא פאטש אין פנים האבן צוויי דאזאלעס נישט געקענט איבערטראגן און פאר דעם אריינגייען מו"צ וואס ער האט גורם געווען ראצו האט מען אפגעשטעלט די גאנצע קהלה - טעטיקייט, דער ת"ת נישט אויסגעצאלט די סובסידיע, האבן די מלמדים פארשטרייקט, די שמשים פון שול און ביהמ"ד האבן זיך אויסבאהאלטן און אז מ'איז פרייטיק צו נאכט געקומען אין ביהמ"ד אריין מתפלל זיין איז געווען וימש חושך, האט מען גשוואלט וואשן די הענט איז דער כיור ליידיק געווען און פרומע יידן, נשים צדקניות האבן נישט מתפלל געווען אין ביהמ"ד צוליב דעם. סיהאט געשקאכט און געזידט ווי אין א קעסל אבער קיינער האט נישט געוויסט פון וואנען דאס נעמט זיך, אז אזעלכע שמילע רואיקע דלפונים קבצנים און אביונים ווי די שמשים און ת"ת-מלמדים זענען זאלן פלוצים ווערן סטרייקער ערשט שבת נחמו אין דערפריה איז גולד געווארן ווער עס האט דא שטעקט ווען בעת מען האט זיך געשטעלט דאווענען האט זיך באוויזן א שוסטערל מיט א גאנצער חבריה מיטהעלפער נישט געלאזט דאווענען און געזידלט דעם מורה הוראה מיט פארשידענע געמיינע זלזולים באשר דער מורה הוראה זאל אים זאל אים צאלן אלימענטן פאר דעם קינד וואס ער האלט.

דער עולם איז געווען אויפגערעגט, סטייטש א רב האט צו צאלן אלימענטן פאר א קינד? ערשט אז מען האט חוקר ודורש געווען גוט ביים שוסטערל איז מען דערגאנגען אז די גאנצע מלאכה פונם סטרייק איז א... שניידערישע, דאס קינד איז ס'ה א אונטערגעווארפנס וועלכעס מיט נאך עטלעכע יאר צוריק האט אן ארימע יידישע אומבאקאנטע מוטער איבערגעלאזט אין ביאלע אויף הפקר און אט דאס שוסטערל האט דאס קינד אריינגענומען צו זיך, צוגעקויפט נאך א לעפל און דאס האדעוועט זיך ביי אים צוזאמען מיט זיין האלב טוץ אייגענע קינדערלעך קיין עין הרע און קהל צאלט אים וואכערט פארן אויסהאלטן. כפי אבער די שחיטה-געלטער קאסירט היינט איין ה' דאראש, האט מען די וואך נישט אויסגעצאלט און אזוי ווי דער שולדיקער אין דעם איז דער מורה הוראה, האט א שניידער געגעבן דעם שוסטער אויף שבת בתנאי ער זאל שבת פרי קומען אין ביהמ"ד מאכן סקאנדאלן, זידלען און מבזה זיין דעם מו"צ און וואס טוט נישט א שוסטערל לכבוד שבת? האט מען טאקע שבת נחמו תרצ"ו אין ביהמ"ד נישט געדאווענט און דער שבת נחמו איז א צווייטער שבת חזון געווען. די מחרחרי ריב, די פערזענלעכע שונאים פונם מורה הוראה האבן געהאט שאדן. פרייד. די ביהמ"ד גבאים האבן גארנישט רעאגירט און אונזער גמינע וועלכע האט אזוי האסטיק רעאגירט ווען א כלי קודש האט נישט צוגעלאזט צום עמוד א שניידער און געקנסעט דעם ש"ץ דמתא. די אייגענע גמינע האט שטיל געשוויגן ווען א שוסטערל האט אזוי מבזה געווען און געזידלט דעם העכסטן כלי קודש. אט דאס איז דער פועל יוצא ווען כלומרשטע שייגע יידן ערלויבן זיך מבזה זיין א ת"ח בפרהסיא און אדרבא יראה הקהל וישפוט. צי בין איך נישט גערעכט געווען אז דאס וועט ברענגען, אז יעדער עם הארץ, יעדער בור וועט זיך אזעלכעס שוין ערלויבן לגבי דעם שענסטן און גרעסטן רב וואס וועט אמאל זיין אין ביאלא. יא זעסטו, די חכמי הת"ת האבן יא רעאגירט, זיי האבן טאקע אויף אן אסיפה באשלאסן, אז די ארימע קינדער זאל מען אהיים שיקן און לערנען וועט מען נאר מיט די רייכע. די פאר וועלכע די עלטערן צאלן. ערשט אז איינער פון די חכמי לובלין וואס איז גראד הי האט אויפמערקזאם געמאכט אז מלערנט אונז „הזהרו בבני עניים כי מהם תצא תורה" אז דוקא מיט די ארימע קינדער דארף מען לערנען האט מען דעם באשלוס געענדערט.

אט דאס אלץ וואס איך שרייב דיר דא האב איך גוט חוקר ודורש געווען „והנא אמת נכון הדבר".

ידידי, האב נישט פאר איבל וואס איך בין אזוי מאריך אין מיין בריוועלע, סאיז ביי מיר כמעט ווי משנה תורה עפעס דאכט מיר, אז די „ביאלער וואכנבלאט" מאכט א סיום סגייט אים פשוט אויס די כחות, דערפאר שרייב איך דאס נישט בלויז פאר דיר נאר לעיני כל ישראל, פאר אלע ביאלער יידן.

נאר טאמער קומט איה"ש די „ביאלער וואכנבלאט" צוריק צו די כחות, מילא וועט מען מוזן אנהויבן צוריק פון בראשית.

האב מיר א גוטן שבת און א גוטן חמיד

ידידך אורח.

„ALBA“

דאָס יידישע לעבן פון קאַרפּאַטען-רוסלאַנד אין יידישען דעמאָנסטרירט „ALBA"

Oświadczenie.

Od pewnego czasu ukazywały się w tygodniku „Bialer Wochenblat" wzmianki i artykuły dotyczące osób dr. dr. Antoniego i Natalji Gelbardów. Niniejszem p. Chaim D. Miodek oświadcza, że we wzmiankach tych, których treścią pp. Dr.Dr. Gelbardowie poczuli się dotknięci, redakcja „Bialer Wochenblat" padła ofiarą nieuczciwych informatorów i podała wiadom. niezgodne z rzeczywistością. Nie solidaryzując się z informacjami, zawartemi w powyższych wzmiankach p. Chaim D. Miodek niniejszem wyraża pp. dr. dr. Gelbardom swe szczere wyrazy ubolewania z powodu ukazania się tych wzmianek, oraz przepraszając Ich za mimowolnie wyrządzoną krzywdę oświadcza, że przyłoży wszelkich starań, aby fakty umieszczania w tygodniku „Bialer Wochenblat" wzmianek o nieodpowiadającej rzeczywistości treści nie miały miejsca.

Biała-Podlaska, dn. 3 sierpnia 1936 r.

ערקלערונג.

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער נאָטיץ אין „ביאַלער וואָכנבלאַט" נומ. 27 וועגן שטענדיקע קריגערייען פון ה' מוסאַוויטש מיט ה' באַטשקאַ, געפין איך פאַר נויטיק צו ערקלערן, דאָס איך האָב צו דער קריגעריי קיין שום שייכות און איך פאַראורטייל ביידע צדדים ווי אמשאַ־פּסטן.

לייבל מוסאַוויטש.

קינאָ=כראָניק.

„אַלבאַ" האָט לעצטנס געהאַט גרויס דערפאָלג מיט אירע דעמאָנסטרירטע בילדער.

דאָס בילד וואָס ווערט היינט דעמאָנסטרירט פערשטאַרקט נאָך מער די גוטע מיינונג, דאָס „אַלבאַ" ריקט זיך ארויס אויפן ערשטן אָרט פון די בילדער קינאָס מיט אירע גלענצנדע פילמען. טשו-טשין-טשאַן איז אַ בילד וואָס אַלע דאַרפן זען.

Zgubiona została karta rzemieślnicza w zarodzie rzeźnickim wydana przez Starostwo powiatowe bialskie w 1930 r. za Nr. 1135 na imię Josela Waleckiego.

Znalazca proszony jest o zwrot za wynagrodzeniem.

J. Walecki.

זאַל פון קינאָ „אַלבאַ"

מאָנטיק דעם 17. ד. מ. :: נאָר 1 גאַסט=אָפּטריט

פון די באַרימטע ארטיסטן יאַנאַס טורקאָוו און דינאַ בלומענפעלד

אין נייסטן סעזאָן-שלאַגער

„אַטענטאַט"

אָנפאַנג פונקט 9 אָוונט.

די באַוווסטע דאַמען=קליידער פּראַצאַווניע

„שוועסטער קראַמאַרזש"

גראַבאַנאָווער 28

נעמט אָן פון 20 ד. מ. ווידער ארבעט.

די פּראַצאַווניע איז פאַרזען מיט די נייסטע פאַריזער מאָדע זשורנאַלן.

גלייכצייטיק ייִערט געמאָלד דאָס סנוויטיקט זיך צווי מיידלאַך צו דער אַרבעט.

צוויי געבאַטן

די פּרעסע האָט שוין מיטגעטיילט וועגן מיספּרויכן, וועלכע עס האָט באַגאַנגען א קאָלעקטאָר פון דער מלוכה-לאָטעריע אין וואָשעשניע. א געוויסער חיים שינקעלעווסקי. דער ענין שטעלט זיך פאָר אויף אזא אופן:

די גענעראַל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאָטעריע האָט דערהאַלטן א פּריוואַטע מעלדונג, אז שינקעלעווסקי האָט געפּרוווט אריינפירן אין א טעות א שפּילער, מעלדנדיק אים, אז אויף זיין צעטל איז געפאַלן א געווינס פון 250 זל., אנשטאָט 2.500 זל. די גענעראַל-דירעקציע האָט, ניט וואַרטנדיק אויף א רעקלאַמאַציע פון פאַראינטערעסירטן שפּילער, דעלעגירט תיכף קיין וואָשעשניע איר אינספּעקטאָר, וועלכער האָט פעסטגעשטעלט, אז דער קאָלעקטאָר האָט אויסגעמעקט פון דער רעגירונגס-טאַבעלע איין זעראָ פון דער ציפער 2.500, און חוצדעם, אז ער האָט שוין פריער ניט אויסגעצאָלט דעם זעלבן שפּילער א קליין געווינס.

א דאַנק דער אינטערווענץ, האָט דער שפּילער ניט געליטן קיין שום היזק. טראָץ דעם ענערגישן אויסראָטונגס-קאַמף, וואָס עס פירט די גענעראַל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאָטעריע, קענען אזעלכע אַרט ערשיינונגען, טרעפן זיך נאָך, לײדער, צייטנווייז אומאָרנטלעכע קאָלעקטאָרן. דאָס זענען זעלטענע פאַלן, ווייל די מערהייט קאָלעקטאָרן זענען סאָלידע און פאַראַנטוואָרטלעכע סוחרים, און די שווינדלערישע קאָלעקטאָרן ווערן לגמרי פאַרשווינדן ווען די שפּילער אליין וועלן צוזאַמענאַרבעטן מיט דער גענעראַל-דירעקציע אין זייער קאַמף און וועלן תיכף מעלדן וועגן יעדער באַמערקטער אומאָרנטלעכקייט.

אָט למשל איז מיט 3 יאָר צוריק געשען, אז איינער פון די שפּילער האָט באַזיצט א פערטל לאָס, אויף וועלכן עס איז געפאַלן א גרויס געווינס. נאָך דער געזעצלעכער אראָפּרעכנונג פון די 20 פּראָצענט האָט אים געקומט דרייסיק טויזנט זל. צו זיעם שפּילער האָט זיך אָבער געמאָלדן דער געוועזענער קאָלעקטאָר, א געוויסער דוד גאָלדבערג פון וואַרשע און ערקלערנדיק, אז אים קומט „פּראָוויזיע" פינף טויזנט זל. האָט ער אים אָפּ די סומע אראָפּגערעכנט פון געווינס.

דער שפּילער, וועלכער האָט וואַרשיינלעך ניט איבערגעלייענט אויפמערקזאַם די פאָרשריפטן, וועלכע זענען געדרוקט אויף דער צווייטער זייט פון צעטל, און וועלכע שטעלט פעסט קלאָר, אז קיינע אראָפּרעכנונגען – חוץ די 20 פּראָצענט – טאָרן ניט געמאַכט ווערן, האָט ערשט אין א צייט ארום זיך אָריענטירט, אז ער איז געפאַלן א קרבן פון שווינדל. ער האָט אָנגעגומען מיטלען וועגן באַקומען צוריק דעם היזק. ער האָט עס אָבער ערשט באַקומען, ווען ער האָט זיך געווענדעט נאָך א אינטערווענץ צו דער גענעראַל-דירעקציע. ווען ער וואָלט עס תיכף געטאָן, וואָלט ער ניט געדאַרפט אזוי לאַנג וואַרטן אויף געלט.

פון דאָס אויבנדערמאַנטע, ווערן פאַר די שפּילער קלאָר די צוויי אָנווייזונגען: מען דאַרף זיך באַקאַנען מיט די פאָרשריפטן פון לאָטעריע-שפּיל, וועלכע מען קען איבערקוקן אין יעדער קאָלעקטור און וועלכע זענען בקצור געדרוקט אויף יעדער פערטל לאָס און מען דאַרף וועגן יעדער פאַל, ווו עס איז פאַראַן א חשד פון מיספּרויכן, תיכף מעלדן דער גענעראַל-דירעקציע פון דער מלוכה-לאָטעריע.

וועגן די צוויי אָנווייזונגען בעטן מיר געדענקען ביים באַנייען די לאָסן צו דער דריטער קלאַס, וועמענס ציונג עס הויבט זיך אָן דעם 13-טן ה. מ.

עס געווען מיט זיינע אייגענע אויגן ווען ער איז אַמאָל געווען ביים מו"צ.

איך זאָג דיר ידידי, אז דאָס רכילות, לשון-הרע און די בזיונות איז געווען אין לשעו, חסידישע יידן האָבן דינתורות געהאַט ביי אים און אז מהאָט פאַרשווילט, האָט מען בפרהסיא געטרעטן די פּוסקים מיט די פּיס. איך אליין האָב מיט אייניקע פון זיי געטענה׳ט, זאָל זיין, אז א דיין עסט טריקענע קאַרטאָפל איז א חטא. זאָגט דאָך אָבער די גמרא „ת"ח שסרח אין מבזין אותו בפרהסיא", מהאָט מיר אָבער געהערט ווי המן דעם גרעגער. וואַרשיינליך האָט זיך ווער באַמיהט וועגן דעם און פון גער איז געקומען א פּקודה פונם רבין שליט"א לבל יהינו לבזות את ארמו"צ הרי משה שליט"א. האָבן די בזיונות בפרהסיא אויפגעהערט אָבער בסתר האָט מען געהעצט אָן אויפהער און באַמיהט זיך צו ברענגען אים עד כבר לחם. די ארבייט פון די ספּעציעל פאַראינטערעסירטע איז נישט געגאַנגען לאיבוד, אָט האָבן זיי טאַקע געבראַכט דערצו, אז די קהלה האָט אים אויפגעהערט רעגולער צו צאָלן די שכירות און אז דער דיין האָט געזען עטלעכע וואָכן אז מצאָלט נישט און א חוץ דעם פאַרלעגענעט פון 3000 זל. קומט אים שוין עטליכע מאות פּריטע, האָט ער אָנגעטון דעם ספּאָדעק און טוליק און געטון דאָס וואָס אלע רבנים אין די קלענערע שטעט טוען. ער איז אוועק צום אדון און דערציילט. אדוני פּריץ, לויטן געזעץ קומט מיר דעם ערשטן אויסצוצאָלן מיין שכירות, לסוף בין איך אפילו צווישן די לעצטע אויך נישט און אין האָב פשוט נישט להחיות את נפשי און די נפשות פון מיין פאַמיליע. האָט זיך דער אדון מנ..ח געווען און איז געקומען אין קהלה, געפּסקט דעם ספר הזכרונות און האָט טאַקע פעסטגעשטעלט, אז ביי די כלי חול שטייט סילק, סילק, סילק און ביי די כלי קודש שטייט טאַקע נשאר חייב, נשאר חיב, נשאר חיב און אַממערסטן איז דער נשאר חייב ביים מורה הוראה. האָט דער אדון פאַרזאָגט אז אויף להבא זאָל אזעלכעס נישט זיין. ווו איך האָב געהערט, אז אונזער מו"צ האָט אזעלכעס געשען געגענקסט דאָך. אז קודם כל האָב איך צו דיר געשריבן וועגן דעם און נאָכער מיט עטלעכע וואָכן שפּעטער בין איך ארויף צום מו"צ און געפרעגט היתכן, אמת, מקען אזעלכעס נישט אָנרופן מסירה, אָבער ווי פּאַסט דאָס פאַר א ת"ח א מו"צ, ער זאָל גיין בערכותיהם? ענטפערט ער מיר, אז ער האָט שוין אלע מיטלען אָנגעווענדעט און סהעלפט נישט און באין ברירה האָט ער עס געמוזט טון, סאיז ביי אים פשוט פּקוח נפש און אויף אזאַ חטא איז נישט געזאָגט געוואָרן יהרג ואל יעבור. און ער בעט מיר טאַקע כפי איך בין א צייטונגסמענטש און האָב אים פאַרגעוואָרפן אין מיין בריוועלע צו דיר דיעם חטא פון גיין צום אדון, זאָל איך טאַקע איבערערעדן מיט די קהל׳ה-לייט אז כדי זיי האַלטן נישט דעם צוזאָג וואָס מהאָט געגעבן דעם אדון, אז מוועט צאָלן רעגולער די שכירות און סאיז שוין באַ מים עד נפש, וואָס ער, נישט קוקנדיק וואָס די „ביאַלער וואָכנבלאַט" טאַדלט אזעלכעס, ווידער געצווונגען זיין צו גיין צום אדון. איך האָב אים פאַרשפּראָכן דאָס צו טון.

איך בין תיכף אוועק אין גמינע, האָט מען מיר געענטפערט טענדערן בלע"ו, ערשטנס איז נישט לאַנג ווי מען האָט פּרייטיק נאָרנאַכט ארויפגעשיקט 40 ז... יום, צווייטנס הייסט די אָפּאָזיציע גאָרנישט געבן. פאַרשטייט זיך, אז איך האָב דעם מורה הוראה קיין תשובה נישט געגעבן. ווייזט אויס אז דאָס מעסמל איז שוין פאַרפאַלט געוועזן און „דרש דרש משה". אונזער דיין ר' משה שליט"א איז ווידער אוועק צום אדון און געדרשנט, אז מצאָלט אים נישט די שכירות. האָט טאַקע דער אדון באַשטימט דעם ה' דוויש א מאַגיסטראַט-באַאַמטן אלס שחיטה-קאַסיר און ער קאַסירט טאַקע אויין די שחיטה געלטער און צאָלט אויס שכירות די כלי-קודש. אויף שבת נחמו האָט דער גוישער שחיטה קאַסיר דאָס ערשטע מאָל אויסגעצאָלט דעם מורה הוראה און די שוחטים זייערע שכירות. אזא פּאַטש אין פּנים האָבן צוויי זאָרעס נישט געקענט איבערטראָגן און פאַר ביים ... האָט גורם געווען דאַצו האָט מען אָפּגעשטעלט די גאַנצע קהלה - טעטיקייט, דער ת"ת נישט אויסגעצאָלט די סובסידיע, האָבן די מלמדים פאַרסטרייקט, די שמשים פון שו"ל און ביהמ"ד האָבן זיך אויסבאַהאַלטן און אז מ׳איז פרייטיק צו נאַכטס געקומען אין ביה"מ אריין מתפלל זיין איז געווען וימש חושך, האָט מען געוואָלט וואַשן די הענט איז דער כיור ליידיק געווען און פרומע יודן, נשים צדקניות האָבן נישט מתפלל געווען אין ביה"מ צוליב דעם. ס׳האָט געשקאָכט און געזידט ווי אין אַ קעסל אָבער קיינער האָט נישט געוויסט פון וואָגען דאָס נעמט זיך, אַז אזעלכע שטילע רואיקע דלפוני קבצנים און אביונים ווי די שמשים און ת"ת-מלמדים זענען זאָלן פלוצים ווערן סטרייקער ערשט שבת נחמו אין דערפריה איז גולד געוואָרן וועמענט האַנט דאָ שטעקט ווען בעת מען האָט זיך געשטעלט דאַווענען האָט זיך באַוויזן אַ שוסטערל מיט אַ גאַנצער חבריה מיטהעלפער נישט געלאָזט דאַווענען און געזידלט דעם מורה הוראה מיט פאַרשידענע געמיינע זלזולים באשר דער מוי"ה הוראה זאָל איס זאָל אים צאָלן אַלימענטן פאַר דעם קינד וואָס ער האָלט.

דער עולם איז געווען אויפגערעגט, סטייטש א רב האָט צו צאָלן אַלימענטן פאַר א קינד? ערשט אז מען האָט חוקר ודורש געווען גוט ביים שוסטערל איז מען דערגאַנגען אז די גאַנצע מלאכה פונם סטרייק איז א... שניידערישע, דאָס קינד איז ס"ה א אונטערגעוואָרפנס וועלכעס מיט נאָך עטלעכע יאָר צוריק האָט אַן אָרימע יידישע אומבאַקאַנטע מוטער איבערגעלאָזט אין ביאַלע אויף הפקר און אָט דאָס שוסטערל האָט דאָט קינד אריינגענומען צו זיך, צוגעקויפט נאָך א לעפל און דאָס האָדעוועט זיך ביי אים צוזאמען מיט זיין האַלב טוץ אייגענע קינדערלעך קיין עין הרע און קהל צאָלט אים וואָכערט פאַרן אויסהאַלטן. כפי אָבער די שחיטה-געלטער קאַסירט היינט איין ה' דראַש, האָט מען די וואָך נישט אויסגעצאָלט און אזוי ווי דער שולדיקער אין דעם איז דער מורה הוראה, האָט א שניידער געגעבן דעם שוסטער אויף שבת בתנאי ער זאָל שבת פרי קומען אין ביה"מ מאַכן סקאַנדאַלן, זידלען און מבזה זיין דעם מו"צ און האָט טוט נישט א שוסטערל לכבוד שבת? האָט מען טאַקע שבת נחמו תרצ"ו אין ביה"מ נישט געדאַוונט און דער שבת נחמו איז א צווייטער שבת חזון געווען. די מחרחרי ריב, די פּערזענלעכע שונאים פונם מורת הוראה האָבן געהאַט שאָדן, פרייד. די ביהמ"ד גבאים האָבן גאָרנישט רעאַגירט און אונזער גמינע וועלכע האָט אזוי האַסטיק רעאגירט ווען א כלי קודש האָט נישט צוגעלאָזט צום עמוד א שניידער און געקנסעט דעם ש"ך דמתא. די אייגענע גמינע האָט שטיל געשוויגן ווען א שוסטערל האָט אזוי מבזה געווען און געזידלט דעם העכסטן כלי קודש. אָט דאָס איז דער פּועל יוצא ווען כלומרשטע שייגע יידן ערלויבן זיך מבזה זיין א ת"ח בפרהסיא און אדרבא יראה הקהל וישפוט. צי בין איך נישט גערעכט געווען אז דאָס וועט ברענגען, אז יעדער עם הארץ, יעדער בור וועט זיך אזעלכעס שוין ערלויבן לגבי דעם שענסטן און גרעסטן רב וואָס וועט אמאָל זיין אין ביאַלא. יאָ זעסטו, די חכמי הת"ת האָבן יאָ רעאַגירט, זיי האָבן טאַקע אויף אַן אסיפה באַשלאָסן, אז די אָרימע קינדער זאָל מען אהיים שיקן און לערנען וועט מען נאָר מיט די רייכע. די פּאָר וועלכע די עלטערן צאָלן. ערשט אז איינער פון די חכמי לובלין וואָס איז גואַד הי האָט אויפמערקזאַם געמאַכט אז מלעונט אונז „הזהרו בבני עניים כי מהם תצא תורה" אז דווקא מיט די אָרימע קינדער דאַרף מען לערנען האָט מען דעם באַשלוס געענדערט.

אָט דאָס אַלץ וואָס איך שרייב דיר דאָ האָב איך גוט חוקר ודורש געווען „והנא אמת נכון הדבר".

ידידי, האָב נישט פאַר איבל וואָס איך בין אזוי מאריך אין מיין בריוועלע, סאיז ביי מיר כמעט ווי משנה תורה עפּעס דאַכט מיר, אז די „ביאַלער וואָכנבלאַט" מאַכט א סיום סגייט אים פשוט אויס די כחות, דערפאַר שרייב איך דאָס נישט בלויז פאַר דיר נאָר לעיני כל ישראל, פאַר אלע ביאלער יידן.

נאָר טאָמער קומט איה"ש די „ביאַלער וואָכנבלאַט" צוריק צו די כחות, מילא וועט מען מוזן אָנהויבן צוריק פון בראשית.

האָב מיר א גוטן שבת און א גוטן תמיד

ידידך אזו"ח.